

ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ (ερωτήσεις εισαγωγής- απαντήσεις)

1. Τι ονομάζεται έπος ;

Έπος, αρχικά, σήμαινε «λόγος» και διήγηση, αργότερα όμως, σήμαινε το αφηγηματικό ποίημα, που είχε μυθολογικό, διδακτικό ή ηρωικό περιεχόμενο. (δηλαδή υπήρχαν 3 είδη επών : το μυθολογικό, το διδακτικό και το ηρωικό)

2. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά των ηρωικών επών ;

Τα ηρωικά έπη μιλούσαν για τα κατορθώματα των ηρώων του παρελθόντος. Είχαν έντονο θρησκευτικό χαρακτήρα και γι' αυτό εξυμνούσαν και τους θεούς ή συνδύαζαν τη δράση των ηρώων με τη δράση των θεών. Τα κύρια γνωρίσματα των επικών ποιημάτων είναι :

A) ότι αναφέρονται σε ένα μακρινό παρελθόν, που φαντάζει ιδανικό στα μάτια του ποιητή και των σύγχρονών του και το παρουσιάζουν σα να είναι αληθινό

B) ότι εκφράζουν τα συναισθήματα ολόκληρης της κοινωνίας και όχι μόνο του ποιητή.

3. Τι είναι επικός κύκλος;

Επικό κύκλο ή «κύκλια έπη» ονομάζουμε το σύνολο των επών που μας έχουν σωθεί, είτε ολόκληρα (π.χ. Οδύσσεια και Ιλιάδα), είτε σε αποσπάσματα, είτε σε περιλήψεις. Αυτά τα έπη αφηγούνται τα γεγονότα από τη δημιουργία του κόσμου ως τον θάνατο του Οδυσσέα.

4. Τι ονομάζουμε τρωικό κύκλο; Ποια έπη των αποτελούν;

Τρωικό κύκλο ονομάζουμε το σύνολο των επών του επικού κύκλου, που αναφέρονται στον Τρωικό Πόλεμο. Αυτά τα έπη είναι :

A) Τα Κύπρια (αναφέρονται στα γεγονότα πριν από τον Τρωικό Πόλεμο και ονομάστηκαν έτσι επειδή έχουν σχέση με την Κύπρο και την Κύπριδα Αφροδίτη).

B) Η Αιθιοπία (αναφέρεται στις νικηφόρες μάχες του Αχιλλέα εναντίον του βασιλιά των Αιθίοπων και στον θάνατο του Αχιλλέα)

Γ) Η Μικρά Ιλιάς (αναφέρεται στη διαμάχη του Οδυσσέα και του Αίαντα για τα όπλα του νεκρού Αχιλλέα και στην είσοδο του Δούρειου Ίππου στην Τροία)

Δ) Η Ιλίου Πέρσις (αναφέρεται στα γεγονότα που διαδραματίστηκαν κατά την κατάληψη της Τροίας από τους Έλληνες)

E) Οι Νόστοι (αναφέρονται στις περιπέτειες διαφόρων ηρώων κατά τη διάρκεια της επιστροφής τους στην πατρίδα μετά την άλωση της Τροίας)

Στ) Η Τηλεγονία ή Τηλεγονία (αναφέρεται στα γεγονότα μετά την επιστροφή του Οδυσσέα στην Ιθάκη και ως τον θάνατό του από τον γιό του τον Τηλέγονο)

5. Σε ποια εποχή αναφέρονται τα ομηρικά έπη και σε ποια εποχή έγινε η σύνθεσή τους;

Τα Ομηρικά έπη (η Οδύσσεια και η Ιλιάδα) αναφέρονται στη Μυκηναϊκή Εποχή (12ος αιώνας π.Χ.). Η σύνθεσή τους από τον Όμηρο έγινε όμως αρκετά αργότερα, κατά τη Γεωμετρική Εποχή (8ος- 7ος αιώνας π.Χ.)

6. Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε την Οδύσσεια και την Ιλιάδα ως ιστορικές πηγές; Τι ονομάζουμε αναχρονισμό;

Διαπιστώνουμε πολλές φορές ότι οι ήρωες γνώριζαν υλικά (σίδηρο), έθιμα (καύση των νεκρών) ή θεσμούς (συνέλευση του λαού) άγνωστους στα μυκηναϊκά χρόνια. Τους βλέπουμε επίσης να εκφράζουν αντιλήψεις νεότερες από την εποχή που έζησαν (κλονίζεται ο θεσμός της βασιλείας). Αυτά τα «ιστορικά λάθη» λέγονται αναχρονισμοί. Δεν μπορούμε λοιπόν να χρησιμοποιήσουμε τα ομηρικά έπη ως ιστορική πηγή για τη μυκηναϊκή εποχή, αντίθετα παίρνουμε πολλές πληροφορίες από αυτά για την εποχή της σύνθεσής τους και γενικότερα για τη γεωμετρική εποχή. Οι πληροφορίες τους είναι ποιητικά επεξεργασμένες με σκοπό να τέρψουν και ασφαλώς δεν είναι ιστορικά ή γεωγραφικά έργα.

7. Ποια γεγονότα αφηγούνται η Ιλιάδα και η Οδύσσεια;

Η Ιλιάδα έχει κεντρικό θέμα τον θυμό του Αχιλλέα, που διαρκεί 51 μέρες και μέσα σε αυτές ο ποιητής αφηγείται και τα γεγονότα του Τρωικού Πολέμου περίπου ως τον θάνατο του Έκτορα.

Η Οδύσσεια εξιστορεί μέσα σε 41 μέρες τον δεκαετή αγώνα του Οδυσσέα να γυρίσει από την Τροία στην πατρίδα του, την Ιθάκη.

8. Τι ήταν οι αοιδοί; Πως συνέθεταν και εκτελούσαν οι αοιδοί τα έπη ;

Οι παλιοί ποιητές της προομηρικής εποχής, ονομάζονταν αοιδοί. Αυτοί τραγουδούσαν τα έπη τους με τη συνοδεία κιθάρας (φόρμιγγας) σε συμπόσια στα ανάκτορα ή σε εορταστικές εκδηλώσεις της περιοχής τους. Συνέθεταν τα έπη προφορικά, αυτοσχεδιάζοντας (θεωρούσαν ότι η Μούσα τους έδινε έμπνευση). Οι αοιδοί είχαν σίγουρα ιδιαίτερο ταλέντο, κατείχαν όμως και ειδικές τεχνικές. Διέθεταν από την παράδοση κάποιες έτοιμες λύσεις, όπως φράσεις, που επαναλαμβάνονται και μάλιστα σε συγκεκριμένες θέσεις μέσα στους στίχους. Υπήρχαν και έτοιμοι στίχοι. Τέλος υπήρχαν θέματα, ενέργειες και δραστηριότητες που τις αφηγούνταν με τον ίδιο πάντα τρόπο (π.χ. πώς γινόταν μια μάχη, πώς γινόταν μια θυσία κ.α.). Οι αοιδοί μάθαιναν την τέχνη τους κοντά σε ένα φτασμένο δάσκαλο. Ένας καλός αοιδός έπρεπε να έχει τη δυνατότητα να απομνημονεύει αυτό το επαναλαμβανόμενο υλικό, την ικανότητα να το ανασυνθέτει δημιουργικά, αλλά και να αυτοσχεδιάζει.

9. Τι ήταν οι ραψωδοί ;

Μετά τον Όμηρο (τ.8ου αι.), στα τέλη της γεωμετρικής και στις αρχές της αρχαϊκής εποχής, τελειώνει η δημιουργική περίοδος της επικής ποίησης. Οι επόμενες γενιές ποιητών ονομάζονται ραψωδοί. Δε δημιουργούσαν δικά τους ποιήματα, αλλά απομνημόνευαν και απαγγελναν παλαιότερα έπη, χωρίς μουσική, κρατώντας ένα ραβδί, σύμβολο εξουσίας δοσμένης από τους θεούς. Ήταν οργανωμένοι σε συντεχνίες και ταξίδευαν από τόπο σε τόπο, αντίθετα με τους αοιδούς. Διοργανώνονταν και ραψωδικοί αγώνες.

10. Τι γνωρίζετε για τον Όμηρο ;

Ο Όμηρος ήταν ταξιδιώτης-ποιητής και πήρε μέρος σε ραψωδικούς αγώνες. Πρέπει να ήταν από τους πρώτους που έπιασαν ραβδί. Η παράδοση τον ήθελε τυφλό, αλλά αυτό μάλλον δεν ευσταθεί. Γεννήθηκε το πιθανότερο στη Χίο ή στη Σμύρνη (7πόλεις διεκδικούν την καταγωγή του). Ήταν Ίωνας και σε κάποια μεγάλη ιωνική γιορτή ακούστηκαν για πρώτη φορά τα έπη του.

11. Πώς φαίνεται η αξία των ομηρικών επών;

A) Είναι τα μοναδικά έπη του επικού κύκλου που νίκησαν τον χρόνο και διασώθηκαν ολόκληρα.
B) Τα δύο έπη του Ομήρου έγιναν τα πιο αγαπητά ακροάματα των Ελλήνων. Είχαν λογοτεχνική αξία και παιδαγωγική. Ο Πλάτωνας λέει ότι ο Όμηρος μόρφωσε την Ελλάδα. Οι αρχαίοι Έλληνες στήριζαν την εκπαίδευση των παιδιών και των νέων στα ομηρικά έπη. Όλοι απολάμβαναν την ακρόαση τους. Είναι από τα πιο πολυδιαβασμένα βιβλία στον κόσμο.
Γ) Από τα ομηρικά έπη εμπνεύστηκαν λίγο πολύ όλοι οι ποιητές της αρχαιότητας. Το ίδιο και οι καλλιτέχνες της γλυπτικής, της ζωγραφικής, της αγγειογραφίας, της μικροτεχνίας. Και όχι μόνο της αρχαιότητας. Συνεχίζουν μέχρι και σήμερα να εμπνέουν τους καλλιτέχνες (ποιητές, πεζογράφους, ζωγράφους, θεατρικούς συγγραφείς, σκηνοθέτες του κινηματογράφου κ.α.).

11. Πότε έγινε η επίσημη καταγραφή των ομηρικών επών και η διαίρεσή τους σε ραψωδίες;

Η επίσημη καταγραφή των ομηρικών επών έγινε στην Αθήνα κατά τον 6ο αιώνα (περίοδος τυραννίας Πεισίστρατου ή Ίππαρχου) προκειμένου οι ραψωδοί να τα απαγγέλουν κατά τις γιορτές των Παναθηναίων. Η Οδύσσεια αποτελείται από 12.110 στίχους και η Ιλιάδα από 15.693. Κατά τον 3ο αιώνα π.Χ. τα έπη διαιρέθηκαν σε 24 ραψωδίες από τους Αλεξανδρινούς γραμματικούς. Κάθε ραψωδία της Οδύσσειας δηλώνεται με ένα μικρό γράμμα από το ελληνικό αλφάβητο, ενώ κάθε ραψωδία της Ιλιάδας με ένα κεφαλαίο. Οι Αλεξανδρινοί καθιέρωσαν ακόμα και έναν τίτλο για κάθε ραψωδία που δήλωνε το περιεχόμενό της.

12. Ποιο είναι το κεντρικό θέμα της Οδύσσειας ;

Το θέμα της είναι ο νόστος του Οδυσσέα στην πατρίδα του την Ιθάκη και ο αγώνας του να ξανακερδίσει το θρόνο του και τη γυναίκα του την Πηνελόπη, που τη διεκδικούσαν πολλά αρχοντόπουλα. Παράλληλα, μιλάει για την αναζήτηση του Οδυσσέα από το γιο του, τον Τηλέμαχο.

Στην Οδύσσεια, ο ποιητής μας μιλά για τον απλό άνθρωπο, την καθημερινή ζωή, την αγάπη για την πατρίδα, την ερωτική πίστη, τη φιλία, την αγάπη για τη ζωή, την ανθρωπιά, την ευγένεια, την ομορφιά. Πάνω από όλα όμως, μας μιλά για τη δύναμη του ανθρώπου μπροστά στις δυσκολίες της ζωής.

13. Ποιες είναι οι 3 ενότητες της Οδύσσειας;

A) «Τηλεμάχεια» : ραψωδίες α-δ : κεντρικός ήρωας είναι σε αυτές τις ραψωδίες ο Τηλέμαχος.
B) «Νόστος» : ραψωδίες ε- ν (πρώτοι στίχοι) : ο αγώνας του Οδυσσέα να γυρίσει στην Ιθάκη.
Γ) «Μνηστηροφονία» : ν – ω : η εξόντωση των μνηστήρων από τον Οδυσσέα με τη βοήθεια της Αθηνάς και τη συνεργασία του Τηλέμαχου